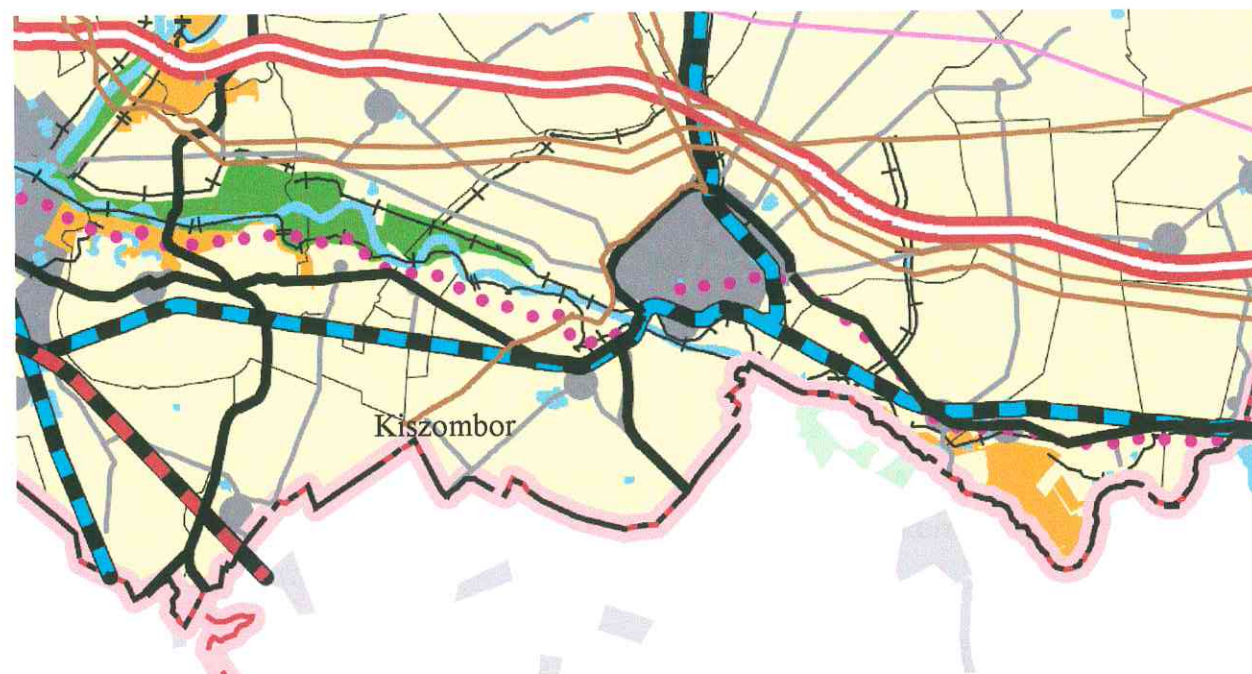

ALÁTÁMASZTÓ MUNKARÉSZEK
Területrendezési tervek vizsgálata
Örökségvédelmi hatástanulmány kiegészítése

1. Országos Területrendezési Terv figyelembe vétele

Magyarország Területrendezési Tervét (továbbiakban: OTrT) 2003-ban fogadta el az Országgyűlés. A 2003. évi XXVI. törvényt a 2008. évi L. törvény módosította.

Az OTrT Kiszomborra, illetve a módosuló területfelhasználású területekre vonatkozó előírásainak vizsgálatát a következő pontok részletezik.

1.1. Térségi területfelhasználási kategóriák vizsgálata:

a./ Erdőgazdálkodási térség: Kiszombor közigazgatási területét nem érinti.

b./ Mezőgazdasági térség: az igazgatási terület, ezen belül a külterület döntően mezőgazdasági besorolású, illetve hasznosítású. Az ide sorolt területeket a Terv módosítása nem érinti. A mezőgazdasági területkenti használat az előírt, legalább 75 %-ban biztosított.

c./ Vegyes területfelhasználású térség: a közigazgatási területet nem érinti.

d./ Települési térség: a belterület tartozik ide, ami hagyományosan vidéki települési térség kategóriába sorolható. A Terv nem irányoz elő az OTrT által kizárt nagyvárosias lakóterületet és nem jelöl ki újabb vegyes területfelhasználást. A települési térségkenti használat az előírt, legalább 75 %-ban biztosított.

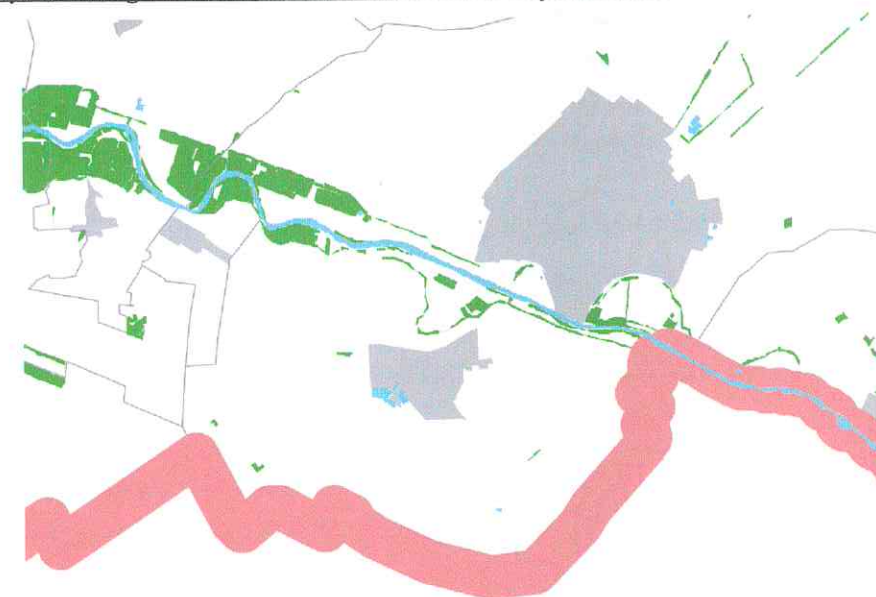
e./ Vízgazdálkodási térség: a Maros folyó igazgatási területen húzódó szakasza, továbbá a horgászto tartozik ide. A folyómedret és parti sávját – hullámterületével és védőtöltésével együtt – továbbá a tavat és az Óbébai út keleti oldalán jelenleg is a belvízvédelmet biztosító területet vízgazdálkodási területként irányozza elő a Terv. A hasznosítás az előírt, legalább 90 %-ban biztosított.

f./ Építmények által igénybe vett térség: az igazgatási területet érintő országos és térségi jelentőségű infrastruktúra-hálózatok és egyedi építmények területe a szükséges védőterületekkel együtt (pl.: nagy- és nagyközép-nyomású gáz- és olajvezeték, olajkutak, közlekedési hálózat: országos fő- és mellékutak, országos és térségi jelentőségű kerékpárutak, stb.) tartozik ide.

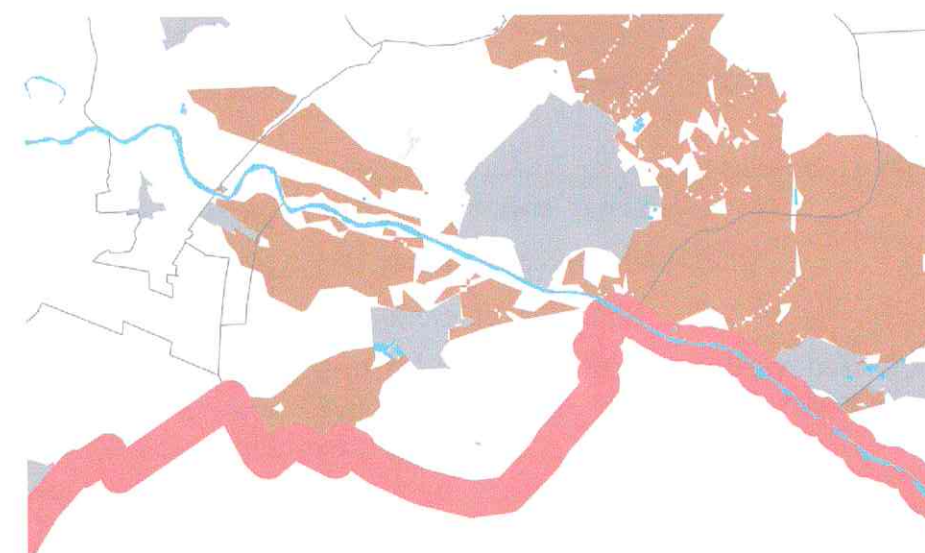
1.2. Országos övezetek vizsgálata:

Kiszombor igazgatási területét négy országos övezet érinti:

a./ Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete: a Maros folyó hullámtere tartozik ide.

b./ Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete: az igazgatási terület északi része, a 43-as út és a Maros védőgátja között, továbbá az Óbébai út menti területek tartoznak ide

c./ Kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület. Kiszombor dél-alföldi viszonylatban mérve műemlékekben gazdagnak számít. A belterület a román kortól a romantikáig terjedő 6-700 év majd minden stílusirányzatának emlékét őrzi, hiszen a rotunda a XII-XIII. század emléke, a Rónay kastély pedig a XIX. század második felében tért hódító romantikáé. A település jelentős történeti értékei között kell nyilvántartani a jelenleg hatályos tervben kijelölt „műemléki jelentőségű terület”-et és az egyes műemlékek köré kijelölt ún. „műemléki környezet” területét, amelyek a község központjában találhatóak. Jelentős értéket képviselnek még azok a kunhalmok, amelyek hozzávetőleges elhelyezkedését a 2.2.h./ ponthoz csatolt ábrák tüntetik fel.

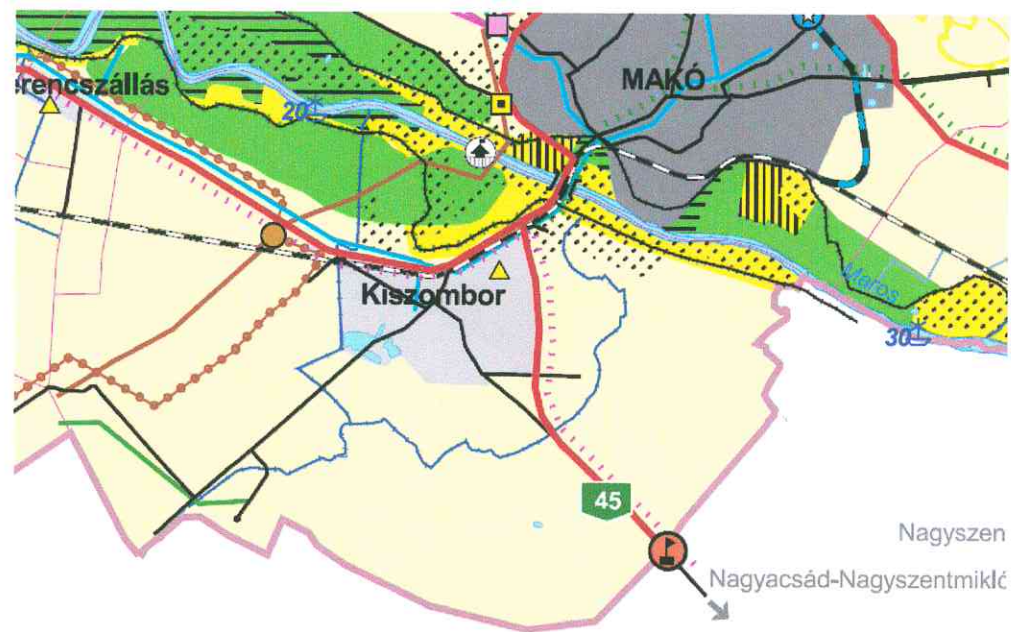
d./ Országos ökológiai hálózat övezete: igazgatási terület északi határán a Maros folyó hullámtere – mint a Natura2000 terület része – a folyamatos ökológiai folyosóhoz tartozik.

A tervezett területfelhasználási módosítások az ökológiai hálózatot nem veszélyeztetik.

2. Csongrád Megye Területrendezési Tervének figyelembe vétele

A Megye Területrendezési Terve (továbbiakban: MTT) a Megyei Önkormányzat Cs.M.Ö. 21/2005. (XII.1.) rendeletével vált hatályossá.

A Településszerkezeti Terv az MTT alapján, a Kiszomborra vonatkozó területfelhasználási, övezeti és egyéb előírások figyelembe vételével készült. Az MTT alapján előírányzott javaslatokat, illetve az eltéréseket a következő pontok részletezik.

2.1. Területfelhasználási kategóriák vizsgálata:

a./ Erdőgazdálkodási térség: Az Országos Erdőállomány Adattár szerint Kiszombor igazgatási területén található erdők összterülete 325,67 hektár, további mintegy 3,27 hektár telepítése jóváhagyott

kiviteli terv alapján folyamatban van. Az adatok alapján megállapítható, hogy a 6.581 hektár kiterjedésű igazgatási terület erdősültsége közel 5 %.

Az MTT által előírányzott minimális erdősültség 7,55%, ami közel 500 hektár erdőterületet jelent. A jelenleg hatályos Terv mintegy 35 hektár erdőterület telepítését javasolja. A további területek kijelölésére csak a teljeskörű felülvizsgálat során lehet javaslatot adni.

A térség erdősitése az előírt, legalább 85 %-ban jelenleg nem biztosított.

b./ Belterjes mezőgazdasági térség: az igazgatási terület nagyobb felén jellemző a belterjes mezőgazdálkodási térség. Kivételt csak a védett természeti területek jelentenek. Ezeken a területeken változást nem irányoz elő a Terv.

A mezőgazdasági területkénti használat az előírt, legalább 85 %-ban biztosított.

c./ Külterjes hasznosítású mezőgazdasági térség: a gyenge termőhelyi adottságú, védett természeti területek tartoznak ide. Ezeken a területeken változást nem irányoz elő a Terv.

A mezőgazdasági területkénti használat az előírt, legalább 75 %-ban biztosított.

d./ Vízgazdálkodási térség: mint 1.1.e./

e./ Városias települési térség: az igazgatási területet nem érinti.

f./ Hagyományosan vidéki települési térség: mint 1.1.d./

g./ Építmények által igénybe vett térség: mint 1.1.f./

2.2. Megyei övezetek vizsgálata:

a./ Kiemelten fontos érzékeny természeti terület övezete: az igazgatási területet nem érinti.

b./ Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete: mint 1.2.b./

c./ Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezete: az igazgatási területet nem érinti.

d./ Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területének övezete: az igazgatási területet nem érinti.

e./ Védett természeti terület övezete: az igazgatási területet nem érinti.

f./ Védett természeti terület védőövezete: az igazgatási területet nem érinti.

g./ Természeti terület övezete: az igazgatási területet nem érinti.

h./ Ökológiai (zöld) folyosó övezete: az 1.2.d./ pontban említett országos hálózat részeként, a Maros árterületén húzódik, a kijelölt Natura2000 területeket foglalja magába. A fekete háromszögek, illetve a piros pontok az ex lége védett kunhalmokat jelzik.

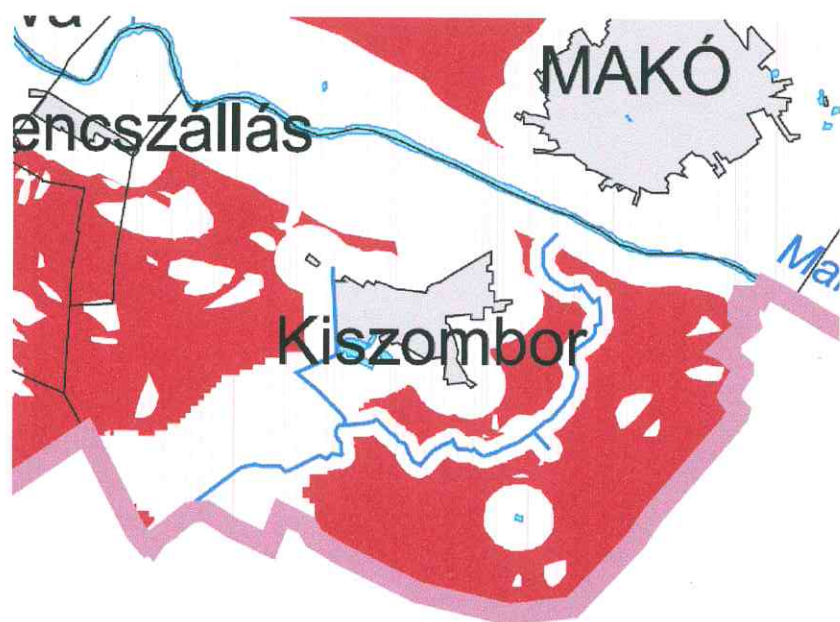

i./ Térségi tájrehabilitációt igénylő terület övezete: a teljes igazgatási területet jellemzi. Elsődleges a roncsolt felületek, tájsebek rehabilitálása és újrahasznosítása, a tervszerű tájrendezés.

j./ Tájképvédelmi terület övezete: az övezetbe a Maros árterülete és a védett községközpont tartozik. A tájképi értékeket veszélyeztető beépítést, vagy egyéb – pl.: a védett településmag sziluettjét, illetve az egyes műemléki értékeket érintő – változást a terv nem irányoz elő.

k./ Térségi hulladéklerakó-hely kijelöléséhez vizsgálat alá vonható terület övezete: az igazgatási terület pirossal jelölt része tartozik az övezetbe.

l./ Rendszeresen belvízjárta terület övezete: az ábrán kékkel jelölt területek tartoznak a veszélyeztetett zónába. Itt a Terv beépítésre szánt területet nem irányoz elő.

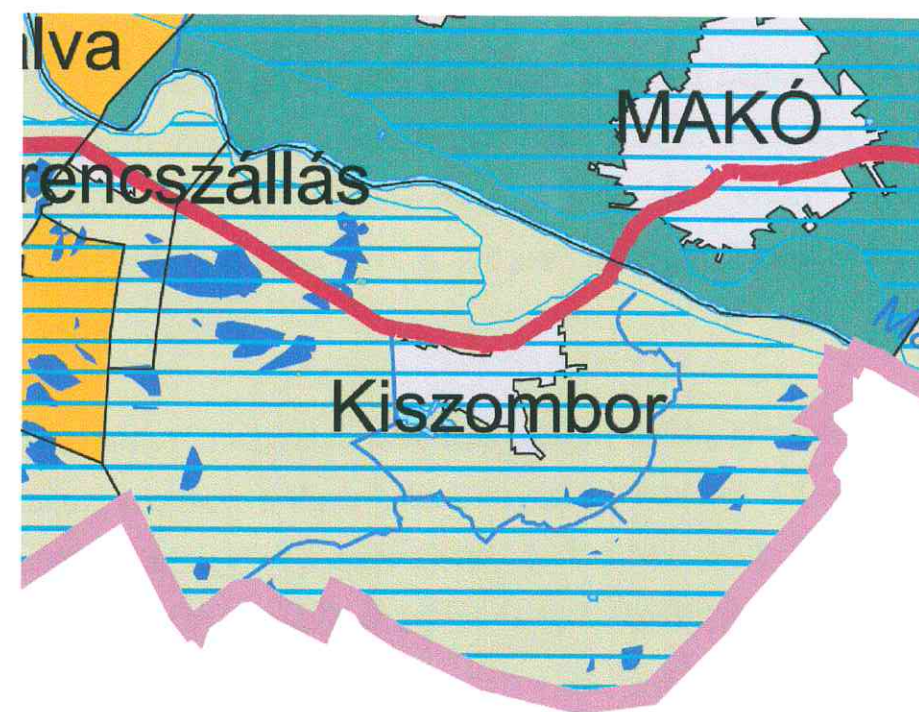

m./ Hullámtér és nyílt ártér övezete: a Maros hullámtere tartozik ide. Beépítésre szánt terület itt nem jelölhető ki.

n./ Szélerózióknak kitett terület övezete: az igazgatási területet nem érinti.

o./ Honvédelmi és katasztrófavédelmi terület övezete: a település polgári védelmi besorolása: II. csoport. A vonatkozó előírások érvényesítése biztosítandó.

Az igazgatási terület világoskékkel vonalazott része – a belterülettel együtt – árvízveszélyes területnek minősül. Ennek kivédése érdekében az árvédelmi létesítmények szükséges kiegészítése és karbantartása folyamatosan biztosítandó.

Kiszombor község területére vonatkozó régészeti szempontú örökségvédelmi hatástanulmány a *Tér-Idő Műterem Bt.* (székhelye: 6726 Szeged, Udvarhelyi u. 4.) felkérésére készült a község határában található halmok felmérése és nyilvántartásba vétele céljából, a településrendezési terv részbeni módosításához. Tartalmazza a halmok megnevezését (névváltozatait), KÖH azonosító számát, szöveges ismertetését, illetve az előkerült leletanyag alapján adott korhatározását. Az 1:10 000-es méretarányú mellékelt topográfiai térképen szerepeltettük a lelőhelyek pontos helyét, katalógusszámát és KÖH-azonosító számát. Munkánk során áttekintettük a szegedi Móra Ferenc Múzeum régészeti adattárát, a Magyar Nemzeti Múzeum régészeti adattárát, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal nyilvántartását, valamint a vonatkozó szakirodalmi adatokat.

Fischl Klára: *A neolitikumtól a keltákig.* In: Kiszombor története. Szerk.: Marosvári Attila.

Kiszombor 2008, 46–51.

G. Vizi Márta: *Régészeti lelőhelyek a község határában.* In: Kiszombor története. Szerk.:

Marosvári Attila. Kiszombor 2008, 92–106.

Katalógus

1. KISZOMBOR C LELŐHELY, NAGYHALOM: Az Óbébai út jobb oldalán, a falu szélétől kb. 1200 métere az úttól jobbra kb. 600 méterre, mintegy 4 m magas rézkori kurgán emelkedik, amelyből több korszak utántemetkezési kerültek elő. Móra Ferenc 1928-ban és 1930-ban kelta, avar és honfoglaló sírokat tárt fel. 2001-ben kelta, szarmata és honfoglaló telep- és temetőobjektumokat feltárva Langó Péter és Türk Attila hitelesítette a lelőhelyet.
2. KISZOMBOR F LELŐHELY: A Nyilas dűlőben, a Kiss tanyával kb. egyvonalban, attól mintegy 1 km-re északra, Lőrincz József halmán Móra Ferenc 1930-ban avar és honfoglaló sírokat tárt fel. A 2003-ban Langó Péter és Türk Attila által feltárt avar temető nem azonosítható egyértelműen Móra lelőhelyével.
3. KISZOMBOR H LELŐHELY: A Nyilas dűlőben, a kocsúttól balra eső kis halmon, a Lőrincz-halom felé eső oldalon, mindjárt az út mellett 1928-ban Móra Ferenc egy ismeretlen (talán avar) korú sírt tárt fel.
4. KISZOMBOR I LELŐHELY: A Nyilas dűlőben, Lőrincz József halmával szemben, a kocsúttól átelleneső oldalán, Óvári Ferenc Gacsiba halom nevű földjén 1928-ban Móra Ferenc avar lovassírt tárt fel. Kiszombor S lelőhely megjelöléssel. Az „Óvári” halomból származó népvándorlás kori (gepida?) rozettát őriz a szegedi múzeum. Valószínűleg a két lelőhely ugyanaz.
5. KISZOMBOR O LELŐHELY: Kiszombor határának nyugati szélén, közvetlenül a Tanya halomtól északra lévő dűlőúttal szemben, a Határ halom magassági pontjától 400-450 m-re, Rónay Béla örököseinek szántóföldjén, egy alig észrevehető, de térképen jelölt halmon, Csallány Dezső 1937-ben kis létszámú avar kori (avar kori gepida és avar) temetőt tárt fel.

6. MISKA HALOM: A falutól keletre, a Nagy-halom dűlőben, az óbébai úttól 950 m-re, a kübekházi úttól északra található. A 1,5-2 m magas, szabályos kerek halom, amely feltehetően rézkori kurgán, de területéről régészeti leletanyag nem került elő.

7. A faluhatár nyugati részén, a Tanya-halom dűlőben, a Kűháltól északnyugatra 400 m-re fekszik egy 10-15 m átmérőjű, 1,5-2 m magas halom, amely feltehetően rézkori kurgán.

8. A falu nyugati határában, a Tanya halom határrészben, a kübekházi határút mellett egy kb. 80 cm magas kerek halom található, amely feltehetően rézkori kurgán.

9. A Nagyhalom dűlőtől északnyugatra lévő dűlőúttól és a mellette fekvő csatornától északnyugatra 400 méterre fekvő, kb. 1 méter magas ovális halom feltehetően rézkori kurgán.

10. A Nagyhalomtól dűlőtől északnyugatra lévő dűlőúttól és a mellette fekvő csatornától északnyugatra 200 méterre fekvő, kb. 1,5 méter magas halom feltehetően rézkori kurgán.

11. Határ halom: A község nyugati, Kűbekházával határos szélén, a kübekházi út déli oldalánál fekvő halom feltehetően rézkori kurgán.

12. Határ halom II. A község nyugati részén, a Kukutyini határrészben, kübekházi határút és egy kübekházi dűlőút találkozásánál fekszik egy kb. 10-13 méter átmérőjű, 1,5 méter magas halom, amely feltehetően rézkori kurgán.

13. Király domb: A község északkeleti határában, a Nagyirtás dűlőben fekvő halom feltehetően rézkori kurgán.

14. Kiskirály-halom: A község északkeleti csücskében, az Egeres dűlőben fekvő halom feltehetően rézkori kurgán.

	lelőhely név/helyszín	KÖH	X	Y
1.	Kiszombor C lelőhely, Nagyhalom	36982	93500	754130
2.	Kiszombor F lelőhely	36985	93570	753070
3.	Kiszombor H lelőhely	44101	93470	753090
4.	Kiszombor I lelőhely	44106 44114	93150	753110
5.	Kiszombor O lelőhely, Deszk igazgatási területén	44111	94940	751300
6.	Miska halom	44241	92320	752440
7.	Tanya-halom dűlőben, Kűháltól északnyugatra 400 m-re fekvő halom	44209	94680	751700
8.	Tanya halom határrészben, kübekházi határút közelében egy kb. 80 cm magas halom	44204	93630	750760
9.	Nagy halom dűlőtől északnyugatra lévő dűlőúttól északnyugatra 400 méterre fekvő halom	44210	93230	752950
10.	Nagy halomtól dűlőtől északnyugatra lévő dűlőúttól északnyugatra 200 méterre fekvő halom	44212	93370	753260
11.	Határ halom	-----	93180	750700
12.	Határ halom II., Deszk igazgatási területén	-----	95200	750800
13.	Király domb	-----	93980	761200
14.	Kiskirály-halom	-----	94780	761230

Nyilatkozat

Alulírott *Lőrinczy Gábor*, örökségvédelmi szakértő (nyilvántartási szám: *NKÖM Sz-17/2007*) ezúton nyilatkozom arról, hogy az örökségvédelmi hatástanulmányban szereplő adatok a valóságnak megfelelnek, a javasolt régészeti megoldás megfelel az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak, továbbá, hogy a tanulmány elkészítésére jogosultsággal rendelkezem.

Szeged, 2010. október 18.

Lőrinczy Gábor sk.

régész, örökségvédelmi szakértő